

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Пшибельського Володимира Володимировича
на тему: *«Розвиток зеленої економіки на засадах соціальної
відповідальності»*, представлену на здобуття наукового ступеня доктора
філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими програмами, планами, темами

Формування нової моделі економіки, орієнтованої на екологічну збалансованість, інклюзивність і відповідальність перед суспільством, є одним із ключових викликів сучасної доби. Підвищення значущості соціальних і природоохоронних вимірів у межах економічної політики потребує переосмислення традиційних підходів до зростання та розроблення нових засад управління економічними процесами. Зелена економіка, як концепція, що поєднує економічну результативність із соціальною справедливістю та екологічною стійкістю, набуває особливої актуальності зважаючи на необхідність повоєнного відновлення України та гармонізацію національної політики з міжнародними екологічними зобов'язаннями.

Дисертаційна робота Пшибельського Володимира Володимировича ґрунтується на усвідомленні необхідності цілісного переосмислення ролі соціальної відповідальності як основи для розвитку зеленої економіки. Такий підхід дозволяє розглядати відповідальність не як добровільну етичну практику, а як регуляторну рамку і ресурсну базу для довготривалого екологічно орієнтованого зростання.

Обрана тема безпосередньо кореспондує з провідними науковими програмами в галузі економіки сталого розвитку та узгоджується із пріоритетами державної політики, закріпленими в стратегічних документах, зокрема Національній економічній стратегії України на період до 2030 року, Указі Президента України № 111/2021 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», Європейському зеленому курсі, а також у програмних документах ООН, OECD, UNEP.

Окрім того, робота виконана в межах науково-дослідної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки в рамках тем: «Впровадження інклюзивних підходів до реінтеграції ветеранів, учасників

бойових дій та їх сімей у цивільне суспільство й економіку України» (державний реєстраційний номер 0124U000566); «Комплексна економічна модель відновлення та реабілітації пошкоджених земель сільськогосподарського призначення на засадах сталого, інклюзивного, смарт-розвитку» (державний реєстраційний номер 0125U000625).

Це підтверджує актуальність обраного напрямку дослідження, його інтегрованість у колективну наукову діяльність і спрямованість на розв'язання реальних соціально-економічних проблем.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Пшибельського Володимира Володимировича, відзначаються високим рівнем аргументованості, логічною послідовністю та відповідністю загальній структурі дослідження. Дисертантом застосовано комплексний підхід, що поєднує методи структурно-логічного аналізу, індексного нормування, інтегральної оцінки, кореляційно-регресійного моделювання та порівняльного аналізу.

Достовірність висновків забезпечується використанням офіційних статистичних джерел, нормативно-правових документів, аналітичних матеріалів міжнародних організацій (UNEP, OECD, ООН, ЄС) та адаптацією методичних підходів, апробованих у зарубіжній науковій літературі. Застосована модель робастної регресії за методом Х'юбера дозволила мінімізувати вплив статистичних аномалій, підвищивши надійність кількісних результатів.

Усі висновки та рекомендації дисертації логічно випливають із результатів проведеного дослідження. Обґрунтування запропонованих механізмів і стратегічних рішень супроводжується прикладами практичного застосування, що підтверджено відповідними довідками про впровадження. Автор демонструє вміння коректно інтерпретувати результати кількісного аналізу, не допускаючи надмірних узагальнень чи хибних екстраполяцій.

Загалом наукові положення та висновки є переконливими, внутрішньо узгодженими та методично забезпеченими, що дозволяє вважати дисертаційну роботу науково достовірною і такою, що має практичну цінність для реалізації цілей сталого розвитку в Україні.

Наукова новизна, теоретична та практична значущість одержаних результатів

У дисертаційній роботі Пшибельського Володимира Володимировича *«Розвиток зеленої економіки на засадах соціальної відповідальності»* одержано наукові результати, які в сукупності вирішують важливе науково-прикладне завдання формування концептуальних, методичних та організаційно-економічних засад зеленої трансформації національної економіки з урахуванням соціальної відповідальності як системної основи сталого розвитку.

Наукова новизна роботи полягає, зокрема, у:

- вперше обґрунтованому використанні робастної регресії за методом Х'юбера для оцінки впливу соціальної, економічної та екологічної складових соціальної відповідальності на динаміку розвитку зеленої економіки. Такий підхід дозволив врахувати атипові значення, характерні для кризових періодів, і підвищити стійкість моделі;

- удосконаленні трактування соціальної відповідальності як багаторівневої системи взаємодії стейкхолдерів, що забезпечує інституціональні передумови для екологічного переорієнтування економіки. Автор запропонував структурну модель, що охоплює індивідуальний, корпоративний, галузевий, національний та глобальний рівні реалізації соціальної відповідальності;

- розвитку теоретико-методичних основ оцінювання рівня соціальної відповідальності та розвитку зеленої економіки шляхом побудови інтегральних індексів і субіндексів, які охоплюють соціальну, інституційну, інноваційну та екологічну компоненти з подальшим застосуванням нормалізації та зважування показників;

- уточненні структури механізму розвитку зеленої економіки на засадах соціальної відповідальності як системи взаємодії нормативно-правових, інституційних, економічних та ринкових інструментів, що забезпечують реалізацію принципів сталості в умовах соціально-економічної нестабільності;

- виявленні системи драйверів зеленої трансформації, серед яких – інвестиції в екологічні технології, цифровізація, розвиток циркулярних моделей господарювання, розширення екосвідомості та міжнародного партнерства.

Практична значущість результатів дослідження підтверджується довідками про впровадження в діяльність Волинської обласної державної адміністрації, освітніх та наукових установ, а також можливістю використання отриманих висновків для формування державної політики у сфері екологічного відновлення та соціально відповідального управління. Розроблений аналітичний і методичний інструментарій також може бути адаптований у навчальному процесі при викладанні дисциплін екологічного, економічного та управлінського спрямування.

Оцінка структури, змісту та якості оформлення дисертації

Дисертація Пшибельського Володимира Володимировича *«Розвиток зеленої економіки на засадах соціальної відповідальності»* відзначається логічною побудовою, чітким структуруванням матеріалу та відповідністю вимогам до науково-кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії. Структура дисертації включає вступ (с. 3–20), три змістовно пов'язані розділи (с. 21–215), висновки (с. 216–217), список використаних джерел (193 найменування) та додатки.

Перший розділ (с. 21–94) має концептуально-теоретичне спрямування. У ньому послідовно викладено еволюцію підходів до зеленої економіки (п.п. 1.1), соціальної відповідальності (п.п. 1.2), а також систематизовано методичні підходи до їх оцінювання (п.п. 1.3). Суттєвою перевагою є спроба автора узгодити теоретичну базу з положеннями міжнародних стратегій сталого розвитку, зокрема Європейського зеленого курсу та Цілей ООН.

У другому розділі (с. 97–174) представлено ґрунтовний емпіричний аналіз, побудований на нормалізації показників, побудові інтегральних індексів (п.п. 2.1–2.3), їх регіональній інтерпретації, що свідчить про володіння здобувачем сучасним кількісним інструментарієм. Варто відзначити візуальне супроводження результатів через таблиці, графіки та діаграми.

Третій розділ (с. 176–215) містить власну кореляційно-регресійну модель (п.п. 3.1), механізм розвитку зеленої економіки та обґрунтування системи стратегічних драйверів (п.п. 3.2), що надає дослідженню завершеного прикладного характеру.

Мовностилістичне оформлення роботи відповідає нормам наукової української мови. Матеріал викладено послідовно, без логічних розривів, із належним рівнем узагальнення. У тексті чітко простежується дотримання

принципу побудови висновків за підсумками кожного параграфа, що забезпечує внутрішню структурну цілісність дисертації.

Загалом структура, логіка викладу, змістове наповнення та технічне оформлення дисертації свідчать про високий рівень наукової культури здобувача та відповідають вимогам, визначеним наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях

Результати дослідження Пшибельського Володимира Володимировича викладені в опублікованих наукових працях, що демонструє належний рівень апробації основних положень і висновків дисертації у фаховому науковому середовищі.

За темою дисертації здобувачем опубліковано 19 наукових праць загальним обсягом 6,91 друкованих аркуша, з яких 4,89 друкованих аркуша належать автору особисто. Зокрема, до опублікованих матеріалів входять: 6 статей у наукових фахових виданнях України, включених до Переліку МОН категорії «Б», що забезпечує відповідність вимогам до дисертаційної роботи за спеціальністю 051 – Економіка; 13 публікацій апробаційного характеру, які охоплюють участь у конференціях, круглих столах, науково-практичних заходах на національному та міжнародному рівнях.

Структура публікацій охоплює всі ключові блоки дисертації: теоретичне осмислення соціальної відповідальності та зеленої економіки, методичні підходи до оцінювання, розроблення аналітичного інструментарію, побудову моделі й обґрунтування механізму реалізації. Опубліковані праці відображають авторську концепцію, етапність дослідження, логіку наукових пошуків та самостійність здобувача при отриманні наукових результатів.

Таким чином, публікаційна активність Пшибельського В.В. свідчить про достатню повноту та якість висвітлення змісту дисертації, відповідність її основних положень чинним нормативним вимогам, а також про належний рівень наукової комунікації здобувача.

Відсутність порушення академічної доброчесності

Під час ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Пшибельського Володимира Володимировича *«Розвиток зеленої економіки на засадах соціальної відповідальності»* ознак порушення принципів академічної доброчесності не виявлено. Робота є самостійним завершеним дослідженням,

результати якого належать автору й чітко відмежовані від запозичених положень.

Текст дисертації характеризується належним рівнем наукової доброчесності: усі теоретичні положення, статистичні дані, цитати та графічні матеріали супроводжуються посиланнями на відповідні джерела. У списку використаних джерел належним чином відображено спектр використаної літератури – від фундаментальних праць до сучасних нормативно-аналітичних документів. Окремі запозичені елементи концептуального чи методичного характеру адаптовані до специфіки досліджуваного об'єкта, що свідчить про самостійність та критичне опрацювання матеріалу. Це дозволяє дійти висновку про дотримання автором академічної етики, самостійність виконання дисертації та відповідність принципам академічної доброчесності, визначеним чинним законодавством України.

Дискусійні положення та зауваження

Незважаючи на високий науковий рівень дисертації Пшибельського В. В., у роботі наявні окремі положення, які викликають наукову дискусію та потребують додаткового осмислення:

1. У вступі (с. 20–30) дисертант зазначає, що тематика дослідження відповідає цілям Європейського зеленого курсу, водночас сам аналіз інтеграційного впливу ЄС на політику України у сфері зеленої економіки подано фрагментарно. Було б доцільно розширити порівняльний контекст і навести приклади узгодження з директивами чи ініціативами ЄС.

2. У підрозділі 1.2 (с. 55–75) обґрунтовано роль соціальної відповідальності як концептуального підґрунтя для розвитку зеленої економіки. Разом з тим, було б доречно подати коротку порівняльну таблицю з ключовими підходами до тлумачення соціальної відповідальності (корпоративної, державної, громадянської), що полегшило б сприйняття матеріалу та забезпечило візуалізацію міждисциплінарних відмінностей.

3. У параграфі 2.1 (с. 97–126) здобувач проводить регіональну оцінку соціальної відповідальності, однак застосовані показники – такі як чисельність громадських організацій або рівень соціальних програм – дають скоріше загальне уявлення про соціальний простір регіону, ніж про безпосередню практику відповідальної взаємодії між державою, бізнесом та

громадянським суспільством. Варто було б уточнити обґрунтування вибору саме таких змінних.

4. Звертає на себе увагу той факт, що у параграфі 2.2 (с. 127–147) рівень інноваційності зеленої економіки оцінюється на основі патентної активності, витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи і частки інноваційних підприємств, однак ці показники в українських реаліях мають суттєве галузеве викривлення й не завжди корелюють із екологічною орієнтованістю бізнесу. Доцільним було б доповнити оцінку кількісними даними щодо впровадження саме «зелених» інновацій.

5. У третьому розділі (п.п. 3.1–3.2) робота набуває прикладного характеру, однак структура запропонованого механізму розвитку зеленої економіки переважно відображає ідеальну модель. При цьому практичні бар'єри реалізації – як-от нестабільність регуляторної політики, фіскальні обмеження чи брак відповідального управління на місцях – залишилися поза межами аналізу.

Зазначені дискусійні положення жодним чином не знижують наукової цінності та рівня виконання дисертаційної роботи, а навпаки – акцентують на її актуальності, міждисциплінарному характері та складності обраної проблематики. Вони відкривають потенціал для подальших наукових розвідок, зокрема в напрямі вдосконалення методології оцінювання соціально відповідального зеленого розвитку, розширення емпіричної бази на регіональному рівні, адаптації запропонованого механізму до практики публічного управління в умовах повоєнної відбудови України.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Пшибельського Володимира Володимировича *«Розвиток зеленої економіки на засадах соціальної відповідальності»* є цілісним, теоретико-методично обґрунтованим дослідженням, що містить науково нові положення та практично орієнтовані результати. У роботі розв'язано актуальне науково-прикладне завдання – обґрунтовано концептуальні засади, діагностичні підходи, аналітичні інструменти та механізм реалізації соціально відповідального розвитку зеленої економіки в Україні.

Дисертація відповідає тематиці спеціальності 051 «Економіка», має завершений характер, побудована на міждисциплінарному підході та демонструє високий рівень наукової культури автора. Одержані результати мають теоретичну новизну, аналітичну переконливість і практичну

значущість для формування державної політики сталого розвитку, зокрема в контексті повоєнного відновлення.

За рівнем наукової новизни, обсягом проведених досліджень, ступенем обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій дисертаційна робота Пшибельського Володимира Володимировича *«Розвиток зеленої економіки на засадах соціальної відповідальності»* відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 *«Про затвердження Вимог до оформлення дисертації»* та Порядку присудження наукового ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, із змінами від 21 вересня 2022 р. № 341).

Автор дисертаційної роботи, Пшибельський Володимир Володимирович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

Доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу
регіональної екологічної політики
та природокористування

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені
М. І. Долішнього НАН України»

Ірина КОЛОДІЙЧУК

